

BENET XIII BIBLIÒFIL I EL RESSÒ DELS LLIBRES D'AVINYÓ A LA CORONA D'ARAGÓ

ISABEL ESCANDELL PROUST
Universitat de les Illes Balears

RESUM:

Aquest text presenta una aproximació a la figura de l'eclesiàstic aragonès Pero Martines de Luna, el qual prengué el nom de Benet XIII en ocasió del seu pontificat (1394 -1423). S'incideix particularment en el seu interès pels llibres i en la història de la biblioteca pontifical, que l'acompanyà en el seu exili fins a Peníscola i que es va disseminar després de la seva mort. La història de la biblioteca papal a Peníscola ha estat estudiada amb profunditat, i enllaça amb la identificació i anàlisi puntual de manuscrits datats entre els segles XIII i XV, esparsos en nombroses biblioteques europees. Aquesta aproximació a la història de la biblioteca papal d'Avinyó i dels llibres de Benet XIII incorpora altres protagonistes i esdeveniments històrics vinculats a la monarquia i al món eclesiàstic de la Corona d'Aragó. Palesa la importància de la ciutat d'Avinyó com a focus de creació i rellevant mercat de llibres, alhora que evidencia que les terres de la Corona foren destinatàries dels llibres d'Avinyó amb independència de l'esdeveniment puntual de la disseminació dels llibres de Peníscola. Monarquia i eclesiàstics varen promoure el ressò d'Avinyó que encara ara retrobam en les biblioteques episcopals de la Corona d'Aragó.

PARAULES CLAU: Benet XIII, biblioteca pontifical, biblioteques episcopals, manuscrits il·luminats, manuscrits medievals, Avinyó, Corona d'Aragó

ABSTRACT:

This text presents an approach to the Aragonian cleric Pero Martines de Luna, who took the name Benet XIII during his pontificate (1394-1423). The focus is placed specifically on his interest in books and on the history of the pontifical li-

Lambard. Estudis d'art medieval
Vol. XXVI (2014-2016), p. 35-56
ISSN: 0214-4573

brary, which he would take with him to his exile in Peniscola and which would be scattered after his death. The history of the papal library in Peniscola has been thoroughly researched and it connects with the identification and specific study of manuscripts dated between the 13th and 15th centuries, dispersed among many European libraries. This study of the history of the papal library of Avignon and of Benet XIII's books incorporates new protagonists and historical events related to the monarchy and the clerical world surrounding the Crown of Aragon. It establishes the importance of the city of Avignon as a source of creation and relevant book market as well as it evidences that the lands of the crown were the recipients of the books of Avignon, notwithstanding the event of the dispersion of the books of Peniscola. The monarchy and the clergy promoted the importance of Avignon that is still found today in the Episcopalian libraries of the Crown of Aragon.

KEYWORDS: Benet XIII, Pontifical Library, episcopalian libraries, illuminated manuscripts, medieval manuscripts, Avignon, Crown of Aragon

En aquesta publicació la nostra mirada es dirigeix vers Avinyó, ciutat papal al llarg del segle XIV i fins a començaments del segle XV. Dels nombrosos esdeveniments que s'hi varen viure, ens centrarem en la història de la producció dels llibres de diversa temàtica i funció, destinats als eclesiàstics i laics. Llibres per als pontífexs i altres prelats de l'església o per al rei, per als nobles i per als estudiants universitaris, llibres que tenen en comú haver sigut esmentats en la documentació o que encara es conserven en biblioteques.¹ Llibres elaborats a Avinyó o venuts en aquesta ciutat; manuscrits que varen ésser rellevants en les terres de la Corona d'Aragó, si tenim en compte que se'ls va valorar com a models per a la producció autòctona. D'aquesta rica realitat amb múltiples variables, inabastable en un text breu com el que prossegueix, en presentarem testimonis de persones, obres i manuscrits medievals que contribueixen a la reconstrucció de la història d'uns còdexs que fan palès el ressò d'Avinyó en la història de la Corona d'Aragó. S'atorga una posició rellevant al pontífex Benet XIII i als esdeviments i persones del seu temps, ateses les seves excepcionals relacions històriques amb la Corona d'Aragó, que varen culminar amb el seu assentament a Peniscola en l'ocàs de la seva vida.

Els llibres en la vida de Pero Martines de Luna i Benet XIII. Còdexs personals i biblioteca pontifical

D'origen aristocràtic aragonès, Pero Martines de Luna² havia cursat estudis de dret a la Universitat de Montpeller, on també havia exercit com a professor –de dret

¹ Aquesta publicació s'inciu en el projecte HAR2015-63870-R, finançat pel Ministerio de Economía y Competitividad del Gobierno de España, amb títol: *Sedes Memoriae*. Espacios, usos y discursos de la memoria en las catedrales medievales de la Tarraconense. I: Memoria institucional, legados personales.

² Vegeu el relat biogràfic a Marie-Henriette JULLIEN DE POMMEROL i Jacques MONFRIN, *La bi-*